

Geachte aanwezigen,

Volgende week vier ik als het goed is mijn 84^e verjaardag. Dat ik die leeftijd mag bereiken, was en is niet vanzelfsprekend. Ik ben geboren in februari 1942, toen de oorlog al in volle gang was. Mijn ouders hadden de moed om te midden van dreiging en haat, nieuw leven op de wereld te zetten. Zij kozen er bewust voor om niet bang, maar moedig te zijn.

Ik werd geboren in Rotterdam en als peutertje naar Westerbork gevoerd. Van daaruit werd ik met mijn moeder en twee oudere zussen eerst gedeporteerd naar het concentratiekamp Ravensbrück en van daaruit naar Bergen Belsen, alwaar we werden bevrijd.

De ontberingen, de honger en de kou die wij moesten verdragen, zijn met geen woorden te beschrijven.

Mijn eigen herinneringen bestaan uit flarden. Ik was een klein meisje met zwarte krullen en kreeg van SS'ers wel eens suikerklontjes, die eigenlijk voor de paarden bedoeld waren. Ik deelde die met mijn zusjes. Wie weet heeft dat bijgedragen aan onze overleving, want vrijwel geen enkel kind heeft kamp Ravensbrück overleefd.

Met het verstrijken van de jaren stel ik mezelf steeds vaker vragen. Hoe moet mijn moeder zich hebben gevoeld toen zij van haar man werd weggerukt en met drie kleine meisjes op transport werd gezet?

Hoe kon de wereld het toelaten?

Hoe verlaten en alleen, in de steek gelaten, moet zij zich hebben gevoeld?

De belangrijkste vraag die ik mezelf mijn hele leven al stel: waarom heb ik het overleefd? Met welk doel? Het antwoord op die vraag kent alleen G'd, maar zelf vind ik het antwoord in mijn kinderen, kleinkinderen en mijn achterkleinkinderen. Hun bestaan is te danken aan de moedige keuze van mijn ouders om, middenin de diepste duisternis, nieuw leven en licht in de wereld te willen brengen.

Een maand geleden staken Joden over de hele wereld de Chanoekalichten aan. Die kaarsen staan symbool voor licht, voor hoop, en voor het wonder dat het Joodse volk nog altijd bestaat. Chanoeka werd dit jaar

bruut verstoord door een kwaadaardige aanslag in Sidney, waarbij mensen werden vermoord om één reden: alleen omdat zij Joods waren.

Wanneer ik dat zie, denk ik aan mijn kinderen, mijn kleinkinderen en mijn achterkleinkinderen. Ik wil niet dat zij zich, net als toen, in de steek gelaten voelen.

Maar als ik zie wat er soms gebeurt, dan maak ik me zorgen. Wat doet de wereld in 2026, wanneer haat en puur kwaad de kop opsteken? Krijgen Joden vandaag en morgen de bescherming die mij destijds werd onthouden? In wat voor wereld groeien mijn achterkleinkinderen op? U mag weten dat ik daar slapeloze nachten van heb.

Maar dan denk ik aan mijn ouders. Hoe zij in het midden van het grootste kwaad, kozen om moedig te zijn en niet bang te zijn. En dus probeer ik dat ook. Ik voel het als plicht om niet te zwichten voor de haat en dreiging.

Vandaag zingt één van mijn achterkleinkinderen hier het lied: "Ik wil niet bang zijn". Een passende wens voor een jongen, die net als andere Joodse kinderen, in Nederland anno 2026 niet naar school kan gaan zonder beveiliging voor de deur, zonder Marechaussee voor de synagoge. Die opgroeit in een stad waar op straat klinkt: "Wij gaan op Jodenjacht."

Zal zoiets ooit nog gebeuren in onze straten, een Jodenjacht? Om het te voorkomen is nodig dat de les van Auschwitz wordt geleerd. Die les is dat niemand zwijgzaam toe mag kijken in de ogen van het kwaad.

Dat is dan ook mijn oproep aan u.

Wees niet stil of passief in de wetenschap dat anderen worden bedreigd.

Laat hen niet in de steek.

Kijk niet weg. Wees ook u niet bang en spreek u uit.

Ik vertrouw op u.

Ik reken op u.

Dank u wel.

Deborah Maarsen, Toespraak de Nationale Holocaust Herdenking,
Amsterdam, 2026 Januari 25